

СТРАНДЖА

... Из записките на един студент

Ненаписаната история на СТРАНДЖА

И така, приключва нашата обща песен. Вложихме нашите души и сърца във всичко, което направихме и постигнахме тук, и проклет да е този, който чете това и не влага същото в запазването на българското като нас. Срецигнахме се като непознати, а си тръгваме като едно голямо семейство. Оставихме след себе си единствено добро впечатление у хората и ги научихме на някой и друг лаф, но това вече е друга история. Моля, четящия, научи се от пишещия, бъди добър човек и помни винаги своите корени и своята славна майка България. Човек е това, което оставя след себе си!

Последните живи преображенци м. Петрова нива 1928 г.

Последният знаменосец - Г. Стефанов

Как е погребан войводата Георги Кондолов?

Тодор Горов разказва: „На, дойде тука (с. Заберново) синът на ген. Ламби Данаилов. Та ни събра на площада, па започна да пита: „Има ли някой от с. Паспалово? Отговорих му, че има, та ходих и извиках баба Кера и още една жена. Като отидоха, и той ги пита: „Да знаете нещо за Кондолов?“

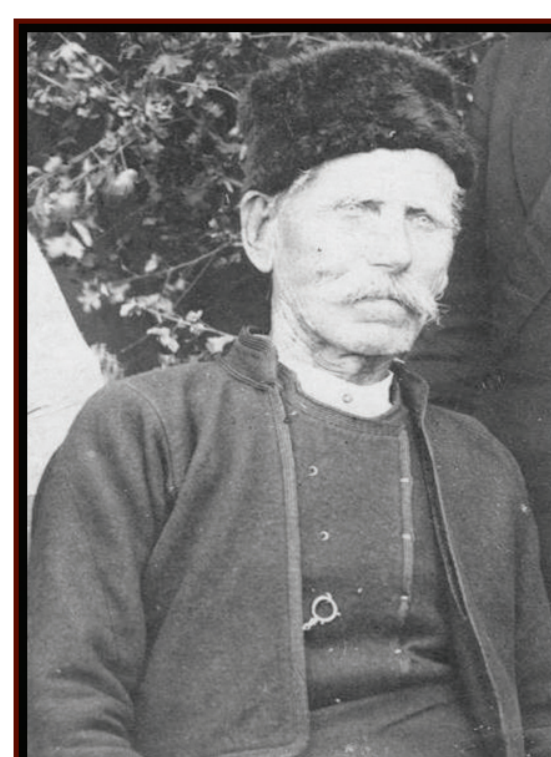
- Ми, ко, кай, да знаем. Ние участвахме в погребението му. Ние взимахме, кай, тревата и пръстта, та ги хвърляхме на страни, а пък войводите слагаха нови чимове - да се скрие, изобщо да не личи, че това е гроб. Той Кондолов умря в адски мъки. Застрелян беше в корема и нямаше надежда за него. Молеше войводите да го застрелят, та да го отърват от болките, но те все го увещаваха, че докторът ще дой-

Доме войводите и баба Кера оиде с погребението на баба Кера и отидоха на гроб. Войводите и баба Кера.

Как беше спасено знамето на въстанието?

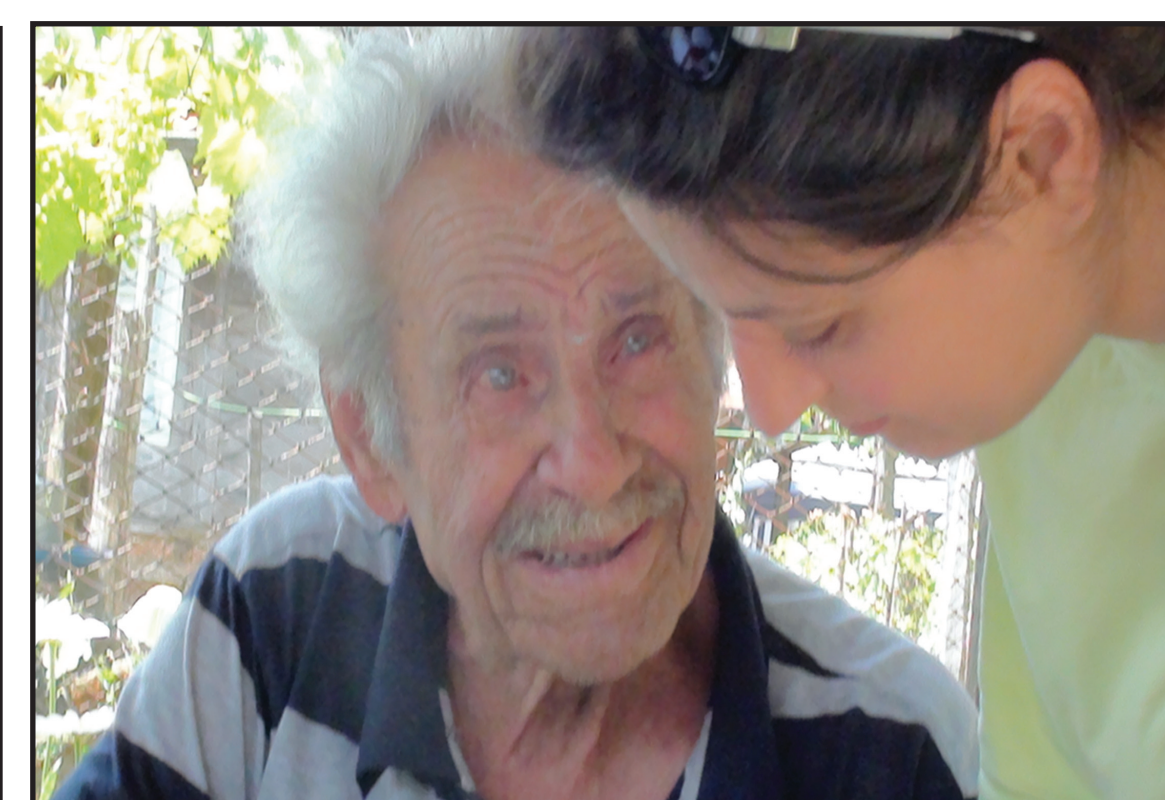
Тодор Горов разказва:

Петър Горов

„След като се разтуря Преображенското въстание, Дядо Петър и Заберската смъртна дружина заедно със Стоиловци и Каловци минават през някогашната граница Ясна поляна - Приморско, за да се завърнат в България, а знамето е направено по инициатива на Петър Горов в една местност близо до с. Заберново. Там имало едно момче,

което завършило Одринската гимназия и умеело да пише много хубаво. Под негово ръководство (на дядо Петър) знамето било направено. Като се събрали всички водачи, Дико Джебелов казал: „Петре, ти ще вземеш знамето, да го съхраняваш!“. Дядо Петър го взел, но дошли турците и започнали да торможат семейството му. Той взел една дъска от къщата и издялал дълбоко корито в нея, навил знамето, сложил го вътре, сложил и пушката си с инициалите му там. Заковал леко дъската и я приковал на къщата. Никой не можел да се сети, че в тази дъска са знамето и пушката на дядо Петър. През 1928 г. се чествал съ-

бор на Петрова нива - Петър Горов отковал дъската, извадил зна-

Знамето на Заберската смъртна дружина, НВИМ

Георги Кондолов

ЗАЛАВЯНЕТО НА КОМИТИТЕ ПАНО АНГЕЛОВ И НИКОЛА РАВАШОЛА?

Никола Петров ни разказа за рода на майка си Мара Недялкова. Нейният баща - Бальо Тодоров, който бил голям пехливанин, укривал в къщата си войводите Пано Ангелов и Никола Равашола, за които се пее в химна на Странджа „Ясен месец“.

Никола Петров разказва:

„Майка ми е дъщеря на дядо Бальо, който е лежал през турско време в затвора в Диарбекир, защото е поддържал Пано и Равашола, които са били сподвижници на Георги-Кондоловата чета. Турците като научили, че той им дал един мях сирене и един голям селски хляб, отиват да го хванат. Това, което ще ви кажа, вече ми го е разказвала майка ми и затова мога да го кажа дума по дума. Та дядо Бальо легнал и заспал, но почувал кметът на вратата, а с него били попът и учителят, заедно с турците. Като почукали, попитали: „Тука ли е дядо Бальо?“. „Тука е“ - отговорила жена му. „Я да излезе!“

Понеже семейството ми познавало кмета, попа и учителя, отишла жена му (баба Деля) при него и му казала: „Кметът те вика!“, а пък турците отстрани чакали да го заловят, да го вържат веднага. И той излиза сънен, и турците го хващат и го карат в затвора в Диарбекир. След това казвал: „Ах, да се бях усетил, щях да затрия поне един турчин!“. Та в затвора ставали масови побоища и там в една от борбите дядо Бальо надвил един турчин - вдигнал го с двете си ръце високо и го забил в земята. Турците се уплашили и го пунали да си върви. А след това Пано и Равашола с четири-пет човека започнали да търсят Дядо-Балювата къща, защото искали да преночуват там. Затуй се пее в песента: „през потоци, реки, бърда вървят... бързат, бързат да пристигнат преди петли в Сърмашик, да ги никой не обади и ги злором предаде...“. Комитите искали да преночуват тази нощ в Дядо-Балювата къща, но турците ги съзрели: „Но шпионско око мръсно откъде ги съзряло - тозчас тръгва и отива на враг чета да предава“. Цялата песен я знам дума по дума, защо се пее така. На сутринта майка ми видяла на попа сина и му казала: „Бате Георги, бате Георги, пък ние имаме едни гости“, а той й викал: „Мълчи, мълчи, да не казваш, мълчи“, и тя мълкнала. В това време турците се приготвили да палят къщите. А дядо Бальо казал на жена

си: „Слез долу в избата, отвори кепенците, там ще намериш женски дрехи (гонели), ние ще ги облечем, а ти ще отвориш вратата и ще седнеш да предеш на прага - все едно, че няма никой у нас. Пък децата изпъди отгук, да ги няма, защото ще запалят къщата. Войната ще се отваря вече“. Излизат преоблечени като жени и по предварителна уговорка тръгват да бягат в различни посоки на селото. Турците ги виждат и решават първоначално, че това са жени, но когато започват да бягат към дерето, ги залавят и по-късно Пано и Равашола ги откарват почти мъртви с една волска каруца в Малко Търново, където публично ги убиват. „Бол куршуми над селото, кръв се лее кат порой, падат Пано, Равашола, все народни синове“.

Пано Ангелов и Никола Равашола

Снимка за спомен с Тодор Горов